

Register og glossar

Hvis du ikke vet betydningen av et ord kan det skyldes at ordet er forklart et annet sted i boken (dette gjelder evolusjonære og systematiske fagord som bare forklares første gang de nevnes), eller at det ikke er forklart i det hele tatt (dette gjelder særlig anatomiske fagord fra kapittel 5). For at du skal slippe å slå opp både i et stikkordregister og en liste med ordforklaringer, er registeret og glossaret slått sammen her. I tillegg til fagord finner du sidehenvisninger til navnene på alle dyregrupper som er omtalt i kapittel 5.

Halvfeite sidetall angir siden der ordet blir definert eller får bred omtale.

Asterisk (*) bak sidetallet betyr at ordet nevnes i en fotnote på den angitte siden.

^{Hevete} tall bak personnavn angir ikke sidetall, men referanser. Tall etterfulgt av «f» betyr «... og den følgende siden».

4d-celle 70

9·2+2-mønster → "ni · to + to"

A

abdomen 114f, 121

aboral: på motsatt side av munnen

Acanthobdella 108

Acanthocephala 96, 131

Acanthochitonidae 103

Acari 116

Acariformes 116

Acercaria 120

acicula 107

Acipenseridae 85

Acipenseriformes 85

Acoela 65

"Acoelomata" 65

Acoelomorpha 65, 71

Acrania 76, 155

Acrodonta 95

acron 101, 110

acrosom 64

Acrosomata 64

"Actinaria" 67

Actinistia 90

Actinopteri 82, 84

Actinopterygii 84

Actinotrichida 116

adap(ta)sjon 9, 11, 21

adaptasjonisme 9, 10, 11

adaptiv 9, 11, 14, 144

adduktor 106

adelphotaxon 34*

Adephaga 122

Aeolosomatidae 107

agamer 95

agamospecies 17, 23

Agathiphaga 125

Aglossata 125

"Agnatha" 77

akvatisk: i vann, vannlevende

Albulidae 86

Aleyrodina 121

allantois 88, 92

allel 12

alligatorer 94

Alligatoridae 94

"Allogastropoda" 105

allopatrisk 25, 26, 32, 146

Amblypygi 116

ambolt 91

"Ambulacralia" 73

ambulakralsystem 73

amfibier 45f, 88f, 133, 159

amfimixis 20

Amia 86

ammocoetes 82

amnion 88

amniodyr 88

Amniota 46, 88, 90f, 133, 159, 171, 174

Amphibia 88, 170

Amphiesmenoptera 125

Amphioxus 76

Amphipoda 115

ampulle 73

"Anactinotrichida" 116

anadrom (om fisk): som vandrer til havet på næringssøk og tilbake til ferskvann for å gyte

anagenese 7, 14, 25, 155, 157

analogi 44, 45f, 62, 129, 133, 141, 152, 157, 183

"Anamnia" 150

"Anamorphia" 114

Anapsida 93, 173

anatomi 43f, 54

ancestral state 139

Ancyropoda 106

andefugler 94

Andrias 89

Anguilliformes 86

anhydrobiose 111

Animalia 61

anisogami 21

Anisoptera 120

Anisozygoptera 120

"Annelida" 100, 107–9, 155

Annulipalpia 126

"Anopla" 98

Anoplura 120

Anostraca 115

Anseriformes 94

antenne 110, 113

Anthozoa 67

Antliophora 127

antroposentrisme 148

Anura 89

anus: endetarmsåpning

aortarot 75f, 88

Aphanoneura 107

Aphidina 121

apikal: på spissen, fremst på kroppen

apikalorgan 73, 99

Aplacophora 100, 102

"Aplotelementaria" 102

Apocrita 124
 Apoda 90
 Apogastropoda 105
 apomixis 21
 apomorfi 46, 47f, 50–3, 60–9, 71–9, 82f, 85–93, 95f, 98f, 101–4, 106–10, 113–5, 118–21, 123–5, 130, 132, 144f, 152, 159, 164, 167–70, 173, 175
 apomorfibasert taxonnavn 169, 170, 174
 Appendicularia 77
 "Apterygota" 115
 Apteryx 94
 "Apulmonata" 115
 Arachnata 170
 Arachnida 112, 116
 Arachnomorpha 116
 Araneae 117
 Araneomorphae 117
 "Archaeogastropoda" 105
 Archaeognatha 119
 Archaeopteryx 171f, 174
 "Archannelida" 107
 archimeri 69
 Archosauria 88, 93, 173
 "Archosauromorpha" 93
 Archostemata 122
 arcualia 81f, 85
 Argentiniformes 85
 armføttinger 70
 armsalamandere 89
 art,
 som enhet i naturen 14, 16–32, 33, 35f, 38, 40f, 43, 46, 51f, 62, 80, 86, 90f, 96, 130, 135, 139–41, 145f, 148f, 152, 159–61, 162f, 166f, 170, 172
 som kategori 159, 162f
 som taxon 62, 80, 86, 91, 96, 161, 162f, 164
 Arthropoda 97, 110, 115, 160f, 169, 177
 "Arthrotardigrada" 111
 Articulata (Brachiopoda) 70, 164
 "Articulata" (= leddyr + leddormer) 71, 100f, 104, 107f, 164
 artropodium 110
 artsbegrep 16, 17, 18–32, 154
 artsdannelse 7, 14, 17, 24, 25–30, 32, 34–6, 40f, 48, 53, 55, 57f, 141, 143f, 147, 160, 177, 181
 artsseleksjon 40–2, 177
 artssortering 41, 177
 "Aschelminthes" 71, 95
 "Asciacea" 77
 Ascon 63
 Asteroidea 78

"Asterozoa" 74
 Asymmetron 76
 atavisme 52
 Atentaculata 66
 atlas 87
 Atractosteus 86
 atrium 77, 105
 Atubaria 75
 autapomorfi 46, 47f, 50, 58, 115, 159, 172
 Autobranchia 106
 autotomi 95
 Aves 94, 156, 171
 avledet 46, 66, 78, 80, 98, 110
 axialkompleks 73
 axocoel 73, 79

B

bakgiellesnegler 105
 balansert (stamtre) 127, 143f, 150
 basallamina 65
 bastardisering 26
 "Batrachia" 88
 Bauplan 38
 Bdelloidea 23, 96
 Bdellemertini 99
 begermaneter 68
 begrensning 11, 14f, 38, 146, 176
 beinfisker 83–5, 150, 155, 159, 164, 175
 beinganoider 84
 beintungefisker 86
 beitedyr 80, 130
 belteormer 108
 bendelormer 72
 bentisk: som del av benton (bentos), dvs. i eller på bunnen av hav eller innsjøer
 Beroida 66
 bestemmelse 166, 167
 bevaringsbiologi 129, 145
 bifurcation 28*
 bikirer 84, 86
 bilateralsymmetri 64
 Bilateria 62, 64
 biller 122
 binomen 163
 biogenetiske grunnlov, den 52
 biogeografi 44
 bipedi 38, 93
 bipinnaria 78
 biradialsymmetri 66
 biram 110, 113, 115
 Bivalvia 106
 bjørnedyr 33, 111, 132
 bladføtinger 115
 bladlus 121, 141
 blastoporus 65, 69
 blastozoid 77

blastula: stadium i ontogenesen der ett cellelag danner en væskefylt kule
 "Blattodea" 121
 Blattopteroida 121
 blekkspruter 63, 105
 blodkarsystem 37, 69, 73, 98, 108; → sirkulasjonssystem
 blodlegemer, røde 91
 blæremaneter 68
 bløtdyr 67, 70–2, 99–101, 103
 blåfisker 84, 90, 143, 146, 161
 body plan 38*
 brachiolaria 78
 Brachiopoda 70
 Brachycera 127
 branch length 10, 139
 Branchiopoda 115
 Branchiostoma 76
 "Branchiotremata" 74
 Branchiura 115
 brankialbue 76, 82
 broøgle 95, 156, 171
 bruskfisker 82
 bruskganoider 84
 Bryozoa 70
 bryststykke 114
 Buddenbrockia 63
 bukkalapparat 95
 byggeplan 38, 42
 byssuskjertel 106
 børsteføtter 101
 børstehaler 119
 børsteigle 108

C

Caeciliidae 90, 164
 Caeciloidei 90
 Caelifera 121
 Caenogastropoda 105
 calamistrum 117
 Calamoichthys 86
 Calcare 59, 61, 63
 Calcarimorpha 61, 63
 Callorhynchus 83
 Camelidae 92
 captaculum 106
 caput 110
 carapax 115
 "Carcharhiniformes" 83
 Carinoma 99
 Casuarius 94
 Catenulida 71
 Caudacaecilia 90
 Caudata 89
 Caudofoveata 100, 102
 cellulose 44, 77
 Cephalochordata 76
 cephalon 110
 Cephalopoda 105
 Cephalorhyncha 98
 cerci 49, 115, 119f, 122

cerebralganglion 75f, 97f, 101
 Cestoda 71
 Cestoidea 72
 Cetacea 92
 Cetartiodactyla 92
 cetera/ae/i **60**, 68, 77f, 113
 Chaetodermomorpha 102
 Chaetognatha 97
 Characiformes 86
 character displacement 146
 Chelicerata 112, 161, 168
 chelicere 112
 Chelonia 93, 173
 chilepungrotte 92
 Chilopoda 114
 Chimaeroidea 83
 Chitonida 103
Chlamydoselachus 83
 "Choanata" 84, 87
 Choanatae 84
 choanocyt 63
 Choanoflagellata 63
 Chondrichthyes 82
 "Chondrostei" 84
 chorda dorsalis 75
 Chordata 74
 chorion 88, 92
 chromatophor 106
 Cicadomorpha 121
 Cidaroida 80
 Cirripedia 115
 clade 33*
 Cladistia 86
 "Cladocera" 115
 Clitellata 107f
 clitellum 108
 Clupeiformes 86
 Clupeocephala 85
 Clypeorrhyncha 121
 Cnidaria 67
 cnide 67
 Coccidina 121
 cochlea 91
 Coelacanthiformes 90, 161
 "Coelenterata" 62
 coelom 65, 88, 97f, 100f, 109
 "Coelomata" 65
 "Coelomopora" 73
 coelotel 65, 70
 Coleoidea 105
 Coleolepida 126
 Coleoptera 122
 "Coleopteroida" 121
 Coliidae 94
 Collembola 121, 176
 colocytt 66
 Coloniales 100
 Columbidae 94
 columella 87
 Comatulida 74
 Conchifera 100, 103
 "Conchostraca" 115

"Condylgnatha" 120
 constraint **11**, 38
 Copelata 77
 Copepoda 115
 cornea 111
 Coronata 68
Corvus 20, 163
 Corydalidae 124
 coxa 113, 117, 119, 123
 Craniata 76
 Craniota 76, 81
 "Cribellata" 117
 cribellum 117
 Crocodylia 94, 173, 175
 Crossopterygii 90, 161
 "Crustacea" 115, 161
 Cryptobranchioidea 89
Cryptobranchus 89
 Cryptodira 93
 "Cryptosyringida" 79
 Ctenophora 66
 Cubozoa 68
 Cyclophora 96
 Cycloganoidea 86
 Cyclomyaria 77
 "Cycloneuralia" 97
 "Cyclostomata" (= "Agnatha")
 77
 Cyclostomata (= Stenolaemata)
 70
Cynocephalus 92
 Cyrtosoma 104
 cytologi 44
 cytoplasma: cellens substans bort-
 sett fra cellekjernen

D ———
 dagsommerfugler 126
 Darwin, C.R. 6–10, 13f, 148,
 154, 184, ¹⁰⁴⁻¹⁰⁶
 Dasyuridae 92
 datering 142, 144, **176**
 datterart **24**, 25, 29f, 32, 34, 40,
 43, 58, 142, 144, 147, 170
 Decabrachia 106
 Decapoda 115
 definisjon 6, 18, 21f, 30–3, 47,
 130, 141, 149, 153, 160,
 163, 169f, **179**, 184
 dekkvinge 122
 "Demospongea" 59, 61, 64
 Dentaliida 106
 dermalskjelett 81
 Dermaptera 121
 Dermoptera 92
 Desmomyaria 77
 desmosom: celleorganell som
 sørger for kontakt og forbin-
 delse mellom celler
 detritofagi 101, 119, 121, **130**
 deuterencephalon 76
 deuterostomi 69

Deuterostomia 65, 69, 73f, 97
 diagnostisk egenskap 167
 "Diapsida" 93, 173
 Diasoma 106
 Dibranchiata 105
 Dicondylia 119, 121, 161
 Dictyoptera 121
 Didelphimorphia 92
 diencephalon 76
 digene ikter 20, 72
 Digenea 72
 dikopatrisk 25
 dikotomi **28**, 43, 53, 167
Dimetrodon 169, 172
 "Dinosauria" 171
 dipleurula 73
 "Diploblastica" 62, 150
 diploid: med et dobbelt kromo-
 somsett (f.eks. menneskelige
 kroppsceller)
 Diplopoda 114
 Diplura 115, 121
 Dipneusti 87
 Dipnoi 87
 Diptera 127
 diskoidal: meroblatisk furing bare
 i en skive øverst på egget
 disparitet **37**, 38, 145
 dissepiment 101
 Ditrysia 125
 diversitet 31, **37**, 146, 150
 divertikkel: utposning av et hul-
 organ, f.eks. tarmen
 DNA 8, 10, 13, 21, 54, 68
 DNA-DNA-hybrisering 93
 Dobzhansky, T. 129, ^{138,139}
 dogmatisme 180
 dogme **179**, 180, 184
 Doliolida 77
 dolkhaler 112, 134
 dorsal: på rygg siden
 dorsoventral: fra rygg- til buk-
 siden (f.eks. muskler)
Dromaius 94
Dromiciops 92
 drøvtyggere 92
 duer 94
Dugong 92
 dvergfotoinger 114
 dynnfisk 84, 86
 døgnfluer 119

E ———
 ecdyson 114
 "Ecdysozoa" 71, 97, 101
 "Echiniscoidea" 111
 Echinodermata 73
 Echinoidea 80
 Echinozoa 80
 Echiurida 108
 "Ecribellata" 117
Ectatosticta 117

Ectognatha 115, 118f, 161, 164, 176
 Ectoprocta 70
 edderkoppdyr 112, 131, 133, 143, 168
 edderkopper 112, 116f, 130, 133
 eggleggebrodd 118
 eidonomi 44
 eikenøttsormer 75
 eksemplar 18, **165**, 166
 ekskresjon: utskillelse av avfallsstoffer (f.eks. urea) som oppstår i stoffskiftet
 ekstracellulær: utenfor cellen
 ekstracellulær matrise 61f, 65
 ektoderm 62, 75
 ektolecitale egg 72
 Elasmobranchii 83
 elefanter 92
 elefantfisker 83
 elektroål 86
 Elephantidae 92
Elephas 92
 Eleutherozoa 74, 78
 Ellipura 115, 121
 Elopcephala 85
 Elopomorpha 86
Elops 86
 elytrer 122
 Embioptera 121
 embryologi 44
 emu 94
 emunktorium 103
 Enchytraeida 108, 111
 endocytose: opptak av næringspartikler inn i cellen
 endopoditt 110, 113
 Endopterygota 120
 endostyl 75
 endotermi 90
 Enopla 99
 Ensifera 121
 enterocoeli 69
 "Enteropneusta" 73, 75
 entoderm 62, 65, 70
 "Entognatha" 115, 121, 161, 176
 entomologi: læren om insekter
 entoparasittisme 63, 72, 97, 124, **130**, 131
 Entoprocta 70, 100
 Ephemeroptera 119
Epicrionops 90
 epidermis 62, 72, 93, 99
 epiglottis 87
Epigonichthys 76
 Epimorpha 114
 "Epineuralia" 68
 epinevralkanal 79
Epiophlebia 120
 epipoditt 113
 epitel 62
 epitelmuskelcelle 62

epitet 163
 Epitheliozoa 61
 epizoisk: om sessile eller hemisessile dyr som lever på andre dyr (f.eks. rur på hval)
 er/bør-dikotomi 183
 Eriocraniidae 126
 Erpobdellida 108
 erytrocytt 91
Esox 85
 essensialisme 38, 154*
 ESU 17
 etikk 182, **183**
 etologi 44
 Euamblypygi 116
 "Euamniota" 88
 Euarchonta 92
 Euarthropoda 110, 112, 161
 "Eubilateria" 65
 Eucarida 115
 Euchelicerata 112
 Eucinetoida 123
 "Eucoelomata" 65
 Euechinoida 80
 Eulamellibranchia 106
 Eumetabola 120
 Eumetazoa 61f, 64, 127, 150
 "Eumollusca" 103
 Euphausiacea 115
 eusosialitet 124
 "Euspiralia" 71, 98, 100
 eustachisk rør 82, 87, 89
 Eutardigrada 111
 Euteleostei 85
 Euthyrea 92
 Euthyrea 105
 Eutriploblastica 62, 65, 69, 71, 96, 98
 evertebrater 150
 evolusjon 1, 3f, **6**, 7, 9f, 12–4, 33, 36, 40, 42, 44, 59, 129, 132, 134, 139f, 143, 146, 148–50, 152–4, 159, 176–8, 180, 183
 evolusjonsrate 56, 139
 evolusjonær overgang 39, 130
 evolusjonær systematikk **155**, 156–8, 166
 exopoditt 110, 113
F ———
 falsifikasjon 179
 familie 153, 159–61, 167, 174
 farynx: (muskuløst) svelg
 fasettøye 49, 111–3, 119, 121
 Fecampiida 72
 Felsenstein, J. 58, 136, ^{178–191}
 femur 119
 fenetikk 157
 fenotype **8**, 9f, 18, 35, 37, 40f, 136, 139, 155, 175
 fibula 89, 176

Filibranchia 106
 filtrerere 104, **130**
 filum terminale 118, 120
 finnefotinger 95
 4d-celle 70
 firfotinger 87
 fisk 47, 67f, 75, 80, 82f, 85f, 118, 131f, 155
 fiskelus 115, 131
 fjærkoraller 67
 fjærlus 142
 fjærstjerner 74, 109
 flaskehals 8
 flatormer 63, 71f, 100
 flercellede dyr 33, 61, 106
 flimmerormer 21, 66, 71
 flodhester 92
 fluer 127
 fløyelsdyr 33, 110f, 133
 forbeining 83, 89, 175
 Forcipulata 78
 fordverging 70, 107, 109, 111, 114, 116, 132
 forgjellesnegler 105
 forgreningsbasert taxonnavn **169**, 170
 forhjerne 76
 forhåpningsfullt monster 35, 39
 forkammer 77, 100
 forlenget marg 76
 foronider 70
 forplantning 13, 17, 20–4, 26, 30, 75, 183
 forskjellsforsterkning 146
 forsteining 168
 fossil 3, 29, 104, 144, 146, **168**, 172, 174
 fosterhinne 88
 founder flush 14
 founder population 25
 fremskritt 39, **148**, 151, 179, 184
 Frenulata 109
 frontalorgan 65
 fugler 33, 36, 38, 44, 46f, 88, 91, 93f, 133f, 137, 156, 159, 171f, 174
 fullstendig forvandling 120
 fylogene 6, 7, 14, 52, 139, 181
 fylogenetikk **6**, 43, 54f, 57f, 129, 133f, 139, 152, 158, 168, 171, 174, 177, 181
 fylogenetisk systematikk 155, **156**, 157f, 167
 fylogenetisk taksonomi 162
 fylogeni **6**, 23, 43, 56–9, 65, 127, 129, 136–40, 142–4, 146, 152, 158, 174, 181
 fylogram 155
 fysiologi 44, 129
 fytofagi **130**, 144
 fåbørsteormer 107
 fåfotinger 114, 132

G _____
 Gadilida 106
 Galea (haier) 83
 galea (maxilledd) 122
 Galliformes 94
 gamet: kjønnselle (f.eks. egg- og sædceller)
 Ganglioneura 104
 gastrodermis 62, 69
 "Gastroneuralia" 70
 Gastropoda 104
 Gastrotricha 97f, 132
 gastrovaskulærrom 62, 65, 67
 gaupe 130
 gavial 94
 "Geadephaga" 122
 gekkoer 95
 Gelechioidea 126
 gen: arveanlegg, avsnitt av et kromosoms nukleinsyre
 genbasseng 8, 9f, 14, 25
 gendrift 8, 9f, 14, 27, 40
 gene pool 8
 generasjonsdimorfisme 18f
 generasjonsveksling 20, 21, 72, 131
 genetisk revolusjon 14, 25
 genflyt 20–3, 25–7, 32, 163
 genom 8, 12, 73
 genotype 8, 9, 11, 13, 37, 149
 genotypens enhet 11, 13
 genrekkefølge 57
 genus 159
 Geometridae 126
 Geophilomorpha 114
 Ghiselin, M.T. 4, 16f, 31, 183, 193, 213–222, 525, 527
 Ginglymodi 86
 gjeddefisker 85
 gjellebuearterier 75
 gjellelokk 83
 gjelletarm 69
 gjøk 130
 glassvamper 64
 gliointerstitielle celler 71
 Glires 92
 Glossata 125
 glottis 87
 gnagere 92
 Gnathifera 95, 131
 Gnathobdellida 108
 Gnathostomata 82, 134
 Gnathostomulida 95f, 98, 132
 gonade: kjertel som danner gameter (eggstokk eller testikkel)
 gonopoder 114f, 118
 Gonorhynchiformes 86
 gonozoid 77
 gorilla 161
 Gould, S.J. 11, 14, 37, 162, 229–240, 385, 530

grade 155
 gradualisme 13, 14, 177
 grenlengde 10, 139, 144
 gresshopper 121
 ground pattern 39*
 Gruiformes 94
 grunnmønster 39, 40, 42, 62f, 65–8, 72, 74–7, 79–82, 84, 88, 92, 96, 99f, 104, 106, 108–11, 113, 120, 155, 164, 172, 177
 Grylloblattodea 121
 gründerblomstring 14
 gründerpopulasjon 25, 40
 gråhaier 83
 Gymnophiona 90
 Gymnotiformes 86
 Gyrinidae 123
H _____
 habitat: miljøet en art lever i
 Haeckelia 66
 "Haematothemia" 47, 93
 haier 83
 haleamfibier 89
 "Halecostomi" 85
 halesekkdyr 77
 haletråd 115, 118
 Halosauridae 86
 halsgjemmere 93
 halsvendere 93
 haltere 124
 hammer 91
 Haplogastra 123
 haplo-diploid kjønnsbestemmelse 124
 haploid: med ett enkelt kromosomsett (f.eks. gameter)
 Haplopharynx 72
 haredyr 92
 haustellum 126
 havbørsteormer 109
 havedderkopper 67, 113, 134
 havengler 83
 havmus 83
 helhodefisker 83
 hemalsystem 73, 79
 hemidesmosom 65
 Hemineoptera 120
 Hemiptera 120
 hemisessil: "halvt sessil", dvs. kun i liten grad bevegelig
 hemocoel 110
 hemolymfe 110, 132
 Hennig, W. 48, 54, 56, 75, 84, 90, 94, 114, 116, 125, 143, 155, 158, 174, 279–284
 Hennigs kam 125, 143
 Heptathela 117
 herbivori 130
 heritabilitet 8
 hermafroditisme: tvekjønnethet

herredyr 92
 hestekokrabber 112
 Heterobathmia 125
 Heterobranchia 105
 heterodonti 91, 176
 Heterodontus 83
 heterogoni 20, 63
 Heteronemertini 99
 heteronom segmentering 111
 "Heterophaga" 123
 Heteroptera 121
 "Heterotardigrada" 111
 heterotrofi 130
 heuristisk 27
 Hexacorallia 67
 Hexactinellida 59, 61, 64
 Hexanchidae 83
 Hexapoda 114, 118f, 161
 hierarki 12, 39f, 61, 153–6, 159, 172
 Hiodon 86
 Hippopotamidae 92
 Hirudinea 107
 Hirudiniformes 108
 histologi 44
 Histoza 62
 hjerne 65
 hjernebro 76
 hjerneskele 76
 hjertekammer 77
 hjuldyr 95f, 111
 holarktisk: utbredt på Nordhalvkulen nord for den tropiske klimasonen
 Holocephalii 83
 Holochoadata 75
 holofyletisk 33*
 Holometabola 120, 122
 holometaboli 120
 Holostei 84
 Holothuroidea 78, 80
 Homo 161
 homoiologi 45
 homoiotermi 90
 homologi 44, 45f, 48, 53, 57f, 65–7, 73f, 78, 82, 88, 98, 110f, 129, 133, 152, 175, 183
 homonom segmentering 101, 109
 homonymi 164
 homoplasi 51, 53, 55, 152, 175
 Homoptera 121
 hopeful monster 35
 "Hoplonemertini" 99
 hoppekreps 115, 131
 hornsvamper 37, 63f, 116
 Hox-gen 39, 40, 42, 44, 61, 77
 hudmuskelsekk 64, 99, 108
 hudskifte 71, 97, 110f, 120
 Hull, D.L. 178, 297–304, 556
 Hume, D. 183, 305
 hvaler 39, 52, 92, 130

hybridisering 26, 53
 "Hydradecephaga" 122
 hydrocoel 73
 "Hydroida" 68
 hydroporus 73
 Hydrozoa 66, 68
 Hymenoptera 124
 Hynobiidae 89
 hyoidbue 82
 hyperparasittisme 130
 hypobranchialfure 75
 Hypochilidae 117
Hypochilus 117
 hypofyse 76
 hyponevralkanal 74, 79
 hypotese 11, 48, 51, 53, 57, 59,
 71, 107, 119f, 134f, 139,
 152, 160, 172, 176f, **178**,
 179–81, 184
 Hyracoidea 92
 hønefugler 94
 håbranner 83
 hår 83
 hårstjerner 74

I ———
 ichthyologi: læren om fiskene
Ichthyophaga 72
Ichthyophis 90
 idiografisk **180**, 181
 igler 108, 131
 "Iguanidae" 95
 ildpølser 77
 imaginalskive 99, 120, 123
 imago 120
 "Inarticulata" 70
 incertae sedis, taxa **59**, 61f,
 71f, 92, 94–6, 98, 100f, 107f,
 115, 121
 incus 91
 independent contrast 137
 indikatororganisme 167
 individ,
 i biologisk forstand 6, 8f, 12,
 14, 16, 18f, 21, 23f, 26, 29–
 31, 35, 40f, 52, 57, 68, 97,
 131, 145, 165f, 170, 182
 i filosofisk forstand 17, 31,
 33, **182**, 183
 indusere: forårsake dannelsen av;
 i ontogenesen om et organ
 som må være tilstede for at
 dannelsen av et annet organ
 kan begynne
 innvollssekk 100, 102, 104
 Insecta 114, 118
 insekter 33f, 49–53, 97, 110,
 113–5, 119f, 131–3, 144, 151
 inserasjon: mutasjon som fører inn
 ett eller flere basepar; 44, 124
 Integripalpia 126
 interaktør 9, 12, 13, 21

interspesifikke studier **129**,
 136, 140, 152
 intracellulært: innenfor cellen
 introvert 97f, 101
 Introverta 97
 "Invertebrata" 150
 "Isocrinida" 74
 isogami 21
 isolasjon,
 geografisk **25**, 26–8
 reproduktiv **24**, 25–8
 Isopoda 115
 Isoptera 121

J ———
Jennaria 109
 Johnstons organ 118
 jordlus 121
 jordskolopendene 114
 "Jugata" 125
 jugum 120

K ———
 kaimaner 94
 kakerlakker 121
 kalksvamper 63
 kameleoner 95
 kameler 92
 kamelhalsfluer 124
 kamformet (stamtre) 118, 127,
 143, 150
 kammaneter 66
 Kamptozoa 96, 100
 kamtannhaier 83
 kanalisering 11
 kappe 38, 77, 100, 103, 106
 kappedyr 77, 130
 kappefure 100
 kappehule 100
 karakter 37, 43, 44–8, 50–8,
 88f, 100, 113f, 133, 135, 137,
 139f, 144, 148, 152, 157
 karakterpolaritet **48**, 49, 51–3,
 175, 177
 karaktervektlegging 57
 kardinalvene 75
 karnivori 130
 karpelaksfisker 86
 karyologi 44
 kasuarer 94
 kategori 132, **159**, 160–3, 166f,
 174, 182, 184
 Keller, E.F. 7, ³²⁹
 key innovation 144
 "Kinocrania" 84
 Kinorhyncha 98
 kiselsvamper 63
 kivierv 94
 kjemoreseptor: smaks- eller
 luktesanseorgan
 kjempesalamandere 89
 kjevedyr 82, 175

kjeveigler 108
 kjeveløse 77
 kjevemunner 77, 82
 kjevesommerfugler 126
 kjønn 8, **21**, 24, 93, 114
 kjønnsbestemmelse 124
 kjønnsdimorfisme 19, 96, 124,
 144
 kladisme **155**, 157f
 kladistisk analyse **48**, 50, 53,
 57f, 130, 166, 175
 kladogenese 7, 14, 155
 kladogram 47, **48**, 49f, 53, 55,
 57, **59–60**, 61, 64f, 69, 73,
 78, 81, 84, 87, 90, 95, 98,
 101f, 104, 107, 112, 116,
 118, 122, 125, 127f, 133f,
 139, 143f, 147, 150f, 155–8,
 162f, 167–9, 171, **172**, 177,
 181, 184
 klasse,
 i filosofisk forstand 26, 31,
 34, 38, 43, **182**, 183
 i taksonomisk forstand 159–
 62, 174
 klassifikasjon **153**, **159**, 162,
 166, 174, 182
 kleptocnider 66
 klippegrevlinger 92
 kloakkdyr 91
 knelere 121
 koala 92
 koevolusjon **140**, 141
 koloni 21, 67f, 74f, 77, 100
 kommensalisk: i et symbiotisk
 samliv til ensidig nytte, men
 uten å skade verten
 kommissur 101, 104, 111
 komparativ metode 11, **129**,
 134f, 139f, 144f, 147, 152
 kompleksitet 37, 39, 140, 148f,
 181
 konkurranse 7, 13, 141, 146, 183
 konnektiv 101
 konsenstre 53f
 konservering 166
 konvensjon 18, 153f, 158, 161,
 170f, **179**, 182
 konvergens **45**, 47, 51–3, 58,
 69–71, 77f, 80, 82, 85–7,
 101, 103, 107, 110, 113f,
 157f, 167, 175
 koprofagi **130**, 131
 koralldyr 67
 korallrev 67
 korallsvamper 63
 kordadyr 75
 korsettdyr 98
 kospesiasjon 141
 krageflagellater → Choano-
 flagellata
 kragehai 83

kranium: hodeskallen; 88, 90f, 93
 krassere 96, 131, 133
 kreasjonisme 13*, 180
 krepsdyr 67, 77, 97f, 100, 112–5, 131, 134
 krill 115
 krokodiller 33, 88, 93f, 155f, 171, 175
 kromosom: trådformet organell i cellekjernen som består av nukleinsyre
 kronebasert taxonnavn **169**, 170
 kronospecies 17, **29**
 krypdyr 33, 36, 45, 88, 114, 132, 146, 156, 159, 171
 krøs 101
 kråkeballer 80
 ktenidie 100, 103
 ku 130
 kubemaneter 68
 kutikula 95, 97, 101, 103, 109–11, 133
 kvastfinnefisk 90, 164

L ———

"Labellata" 116
 labium 114f, 120, 124
 labrum 110, 126
 labyrint 76
 "Lacertilia" 95
 "Lacunifera" 100
 Lagomorpha 92
 laksefisker 85
 Lamarck, J.-B. de 148, 154, ¹¹⁶
 Lamellibranchia 106
 Lamniformes 83
 lansettfisker 76
Larus 22, 142, 164
 Larvacea 77
 lateral: på siden
Latimeria 90, 161
 latin 16, 165
 lecitotrof (om larver): lever av plommereserver, ikke i stand til å ta opp næring selv
 leddedderkopper 117
 leddormer 21, 70f, 100, 102f, 107, 109, 112
 leddsnegler 103
 leddyr 39, 71, 97, 100f, 110f, 114, 132f, 144, 149, 164
 leguaner 95
 Lepidopleurida 103
 Lepidoptera 125
 Lepidosauria 88, 93, 95, 173
Lepidosiren 87
 Lepismatidae 121
 Lepisosteidae 86
 leptocéfale 86
 Leptostraca 115
 leseretning 48, 52, 175
 levende fossil 90, 143

lever 44, 75f
 levervene 75
 Lewontin, R. 11f, ^{240,376-378}
 libeller 120
 likelihood 55
 likevarmhet 90
 likhet 10, 24, 59, 145, 155–7, 166, 183
 limnisk: i ferskvann, ferskvannslevende
Limnognathia 96
Limulus 113
 Linné, C. von 17, 154f, 164, 183, ³⁸⁰
 linseøye 37, 46, 51, 56, 68, 76, 105
 Liphistiidae 117
 Lipoptena 115
 Lissamphibia 170
 Lithobiomorpha 114
 Lloyd, E.A. 7, ^{329,384}
Lobatocerebrum 107
 Loboconcha 106
 lobofoor 68
 "Lophophorata" 65, 69, 71, 73
 "Lophotrochozoa" 71, 95, 100
 lopper 127
 Loricifera 132
 lovmessighet 14, 45, 130, 136, 140, 148f, 152, 176, 181, 183
Loxodonta 92
 "Loxosomatidae" 100
 luftører 87
 lunge 82–4, 86f, 90, 93, 115, 133
 lungefisker 33, 84, 87
 lungemaneter 68
 lungesnegler 105
 lus 120, 131
 lærkoraller 67

M ———

Macrostomida 72
 Macrostomorpha 72
Macrotis 92
 Madrepuraria 67
 madrepurplate 74, 79
 major histocompatibility complex 88
 makk 33, 155
 makroevolusjon 6, 33–42, 143
 makromutasjon 35f, 42
Malacobdella 99
 Malacostraca 115
 malakologi: læren om bløtdyrene
 mallefisker 86
 malleus 91
 "Mallophaga" 121
 malpighiske rør 111–4, 124, 133
 Mammalia 33, 90, 164, 169f, 173
 mandibel 113, 121
 mandibularbue 82
 Mandibulata 113, 161, 168

mangebørsteormer 107, 109
 mangfold 3, 6, 31, 37, 145f, 153, 163
 Mantodea 121
 marin: i havet, havlevende
 Marsupialia 92
 Martins, E.P. 136, 140, ⁴⁰⁶⁻⁴¹⁰
 mastax 95
 maurpinnsvin 91
 maxille 113f, 121, 124, 126
 "Maxillopoda" 115
 Maynard Smith, J. 7, ^{271,412-419}
 Mayr, E. 7*, 17f, 20, 22, 155, 158, ⁴²⁰⁻⁴³³
 Mecoptera 127
 Mecopteri(d)a 124
 medianøye 111f, 114–6, 120
 meduse 66
 Medusozoa 67
Megalops 86
 "Megaloptera" 124
Megazostrodon 173f, 176
 Megoperculata 115
 meiose: to på hverandre følgende celledelinger hvorav det første er en reduksjonsdeling; én diploid celle blir således til fire haploide
 mekanoreseptor: følesanseorgan
 melkefisker 86
 melkekjertel 91f, 170
 mellomøre 87
 mellus 121
 membranell 66
 Mengenillidia 124
 menneske 17, 30, 38, 52, 97, 129, 132, 148f, 153, 161, 166, 170
 meroblastisk: ufullstendig eggfuring (-kløying) bare på eggets overflate (i plommerike eggceller)
 Merostomata 112
 mesencephalon 76
 mesenterium 97, 101, 109
 mesocoel 69f, 73, 75
 mesoderm 65, 70, 74
 "Mesogastropoda" 105
 mesogloea 65
 mesonefros 82
 mesopsammon: organismer som lever mellom sandkorn i marine eller limniske sedimenter
 mesosoma 69
 Mesothelae 117
 mesothorax 119, 122
 Mesozoa 59, 61–3, 132
 Metabanchia 106
 metacoel 69f, 73
 metafysikk **178**, 179–81, 184
 metagenese **20**, 67, 77, 96

metameri 75, 100
 metamorfose 6, 44, 68, 70, 73, 99, 120, 124
 metanefridium 69f, 73, 100
 "Metapterygota" 120
 metasoma 69
 Metatheria 92
 metathorax 119–22, 124
 Metazoa 33, 59–63, 68, 127f, 130f, 149
 metencephalon 76
 MHC 88
 Microcoryphia 119
 Micrognathozoa 96
 Micropterigidae 126
 midder 116
 midthjerne 76
 migrasjon 8, 25, 176
 mikroevolusjon 7, 139
 mikrotubulus (flertall -tubuli):
 tynn rørformet celleorganell
 mikrovilli: mikroskopiske stav-
 formede celle"utvekster"
 mitokondrium: celleorganell som
 forsyner cellen med energi
 ved å oksidere sukker
 mixis 21
 mixocoel 110
 moderne syntesen, den 7
 molekylær klokke 10, 139, 142, 176
 Mollusca 100, 102
 monociliær: med kun én cilie
 monofyletisk 17, 30*, 33, 34, 36, 38, 42, 46–50, 59–61, 63–6, 68–71, 73–5, 77, 80, 83, 85f, 88–90, 92, 95–7, 100–2, 105, 107, 109–11, 113–6, 120–2, 124–7, 137f, 156, 163, 167f, 183
 monogene ikter 72
 Monogenea 71
 Monogononta 96
 Monoplacophora 100, 103
 "Monostylifera" 99
 Monotremata 91, 173
 "Monotrysia" 125
 morfologi 17–20, 22, 24, 29, 32, 35, 39, 43f, 49, 54, 57, 65, 69, 71f, 77, 87, 89, 93, 95, 100, 175
 morkake 92
 mosdyr 19, 21, 70, 96, 100, 113
 mosskorpioner 116
 motbevis 32, 153, 160, 178, 179
 motorisk: nerve som formidler
 impulser fra hjernen til en
 muskel
 mudderfluer 124
 Muralia 61, 63
 musfugler 94
 muslingbladfotinger 115

muslinger 78, 99, 104, 106, 112, 130
 muslingkreps 115
 mutasjon 8, 9f, 15, 40, 42
 myelencephalon 76
 Mygalomorphae 118
 mygg 127, 130
 myocytt 64
 myoglobin 82
 myomer 75
 "Myriapoda" 114, 161
 Myrmecobius 92
 Myxinidae 81
 Myxophaga 122
 Myxosporidia 68
 Myxozoa 68, 131
 Myzostomida 109, 131
 mønster-kladisme 17, 30, 56, 57, 157f, 172
 målere 126
 måneøyer 86

N

nanduer 94
 Narcomedusae 68
 naturlig seleksjon 7, 9f, 12–4, 40, 139, 148, 180
 naturlige utvalg, det 7, 14
 naturlov 180, 181, 183
 nauplius 115
 Nautilus 106
 nebbdyr 91
 nebbmunner 120
 nefridium 110
 nefroporus 70, 109
 nekrofagi 81, 130
 nektonisk: som del av nekton,
 dvs. aktivt svømmende i det
 åpne hav
 "Nemathelminthes" 71, 95, 97, 131
 "Nematocera" 127
 nematocyst 67
 Nematoda 97, 155
 Nematoida 97
 Nematomorpha 97
 Nematozoa 97
 Nemert(in)ea 98
 Nemertini 98
 Nemertodermatida 65
 Neoceratodus 87
 Neocribellata 118
 neodarwinisme 7
 Neodermata 63, 71f, 130f, 164
 neodermis 72
 Neogastropoda 105
 Neognathi 85
 Neomeniomorpha 102
 Neophora 72
 Neoptera 119
 Neopterygii 85
 Neorenia 69

Neoteleostei 85
 neoteni (= paedomorfi): "tap av
 voksenstadiet", dvs. at dyrene
 blir kjønnsmodne mens de
 fortsatt har taxonets typiske
 larvekarakterer; 75, 77, 89
 "Neotriploblastica" 65
 nesledyr 20, 62, 66–8, 103, 131
 nettvinger 124
 neuropodium 109
 Neuroptera 124
 Neuropteri(d)a 124
 nevralkjertel 75
 nevralkret 75
 nevrokranium 76, 82
 "9·2+2"-mønster: cilier er i Eu-
 karyotas grunnmønster bygd
 opp av to enkelte mikrotubuli
 omgitt av ni mikrotubulipar
 Nicoletiidae 121
 niøyer 77, 82
 Noctuoidea 126
 nomenklatur 163, 164, 171, 173
 nomotetisk 180, 183
 normativ 183
 Notacanthidae 86
 Notochordata 75, 81
 notokord 75
 "Notoneuralia" 68
 notopodium 107, 109
 Notoptera 121
 Notopteroidei 86
 Notoryctes 92
 Notostraca 115
 nuchalorgan 107
 Nuda 66
 numbat 92
 numerisk systematikk 157
 nydarwinisme 7, 10, 13f, 24, 129, 181
 "Nymphonidae" 113
 nøkkel 167
 nøkkelkarakter 144, 145
 nøytralisme,
 i evolusjonen 10
 i økologien 141

O

observasjon 20, 57, 129, 183
 Obturata 109
 ocellus: punktoye, enkelt bygd
 lite øye
 Octobranchia 106
 Octocorallia 67
 Octopoda 106
 Odonata 120
 Oegophiuridea 80
 oksehodehaier 83
 "Oligochaeta" 107
 Oligoneoptera 120
 ommatidium 111f, 115, 121
 omnivori 80, 130

oncosphaera 72
 ontogenese 6
 ontogeni 6, 39, 44, 182
 ontologi 182
 Onychophora 111, 161
 operculum 87f, 105, 116
Ophiocanops 80
 Ophiuridea 80
 Ophiuroidea 78, 80
 Opiliones 116
 opisthosoma 112f, 116, 118, 168
 Opisthothelae 117
 oppløsning (stamtre) 114, 127, 150f, 182
 oral: på munnens side
 orden 153, 159–62, 174
 organell: spesialisert struktur i en celle, sammenlignbar med organer i en flercellet organisme; f.eks. mitokondrier, ribosomer, mikrotubuli, cellekjernen osv.
 ormeamfibier 39, 90
 ormebløtdyr 100, 102
 ormepadder 90
Ornithischia 171, 173
Ornithorhynchus 91
 ornitologi: læren om fuglene
 orrfugl 129
 Orthogastropoda 105
 Orthonectida 61, 63
 Orthoptera 121
 osculum 63
 Osmeroidei 85
 osmoregulering: regulering av kroppens osmotiske trykk, dvs. ionkonsentrasjon (bl.a. saltinnhold); som regel av de samme organene som også besørger ekskresjonen
 osphradium 100
 Ostariophysi 85
 "Osteichthyes" 82–4, 150, 155, 164
 Osteoglossomorpha 86
 Osteognathostomata 72, 83, 175
 osteologi: læren om knoklene
 ostium 110, 116
 Ostracoda 115
 "Otocephala" 86
 OTU 17
 ovalt vindu 87
 overgangsform 18, 35, 45, 52, 175
 overordnet 34, 48, 156
 ovigera 113
 ovipositor 118f, 124

P

Pachysegmentaria 103
 paedomorfi → neoteni
 Paenungulata 92

Palaeocribellata 117
 "Palaeonemertini" 99
 paleobiologi 168
 paleontologi 52, 168
 pallium 100
 palpus (flertall palper eller palpi): (kjeve)følere
 pampashøns 94
 Panarthropoda 110
 Pancrustacea 114, 161
 Pan-monofylum 114, 169, 170–5
 Panorpida 124
 pansergjedder 84, 86
 panserhaier 175
 pantofagi 130
 "Pantophaga" 122
 Pantopoda 113
 papegøyer 94
 Papilionoidea 126
Paracharon 116
 parafyletisk 30*, 33, 34, 47, 65, 67–70, 72, 77f, 83, 85, 88f, 98–100, 105, 107f, 110f, 113, 115f, 119–21, 123–5, 127, 149, 155, 159, 163f, 166, 170f, 173
 Parainsecta 121
 parallellisme 45, 51
 Parametabola 120
 Paraneoptera 120
 parapatrisk 26
 parapodium 101
 "Pararthropoda" 110
 "Parasitiformes" 116
 parasittisme 9, 19–21, 26, 44, 63, 68, 72, 77, 96f, 99, 104f, 109, 111, 115, 120, 124, 129, 130, 131–3, 141f, 149
 parasittoider 130
 paratomi 21
 Parazoa 63
 parsimoni 54, 56
 partenogenese 20, 21
 Passeriformes 94
 Patellogastropoda 105
 pattedyr 33f, 39, 46f, 88, 90–4, 125, 132f, 154, 159–62, 164, 169f, 172, 175
 Patterson, C. 84f, 158, 199, 324, 489–497, 553
 Paucituberculata 92
 "Paurometabola" 121
 Pauropoda 114, 132
 "Paxillosida" 78
 pedalnerve 100, 104
 pedicellarie 78, 80
 "Pedipalpi" 116
 pedipalpus 112, 116
 pelagisk: i det åpne hav
 "Pelagotunicata" 77
 Pelmatozoa 74
 pels 52, 91, 139

pelslus 121
 penis 88, 95, 124
 pentameri 73
 Pentastomida 110, 115, 131
 Peramelidae 92
 peribrankialhule 75
 perikard 73, 100, 104
 perinotum 103
 periostracum 103
 Peripatidae 111
 Peripatopsidae 111
 peritoneum 65
 perlebåter 106
 perlemor 103
 Perviatia 109
 petiolus 116
 Petromyzontidae 82
 Pharyngobdelliformes 108
Phascolarctos 92
 Phasmatodea 121
 Phoronida 70
 Phthiraptera 120
 Phyllocarida 115
 phylum 159
 pigghuder 69, 73, 79, 81, 109
 piggåler 86
 pilidium 99
 pilormer 69, 97
 pinacoderm 63
 pinnedyr 121
 "Pisces" 33, 155
 placenta 92
 Placentalia 92
 Placodermi 175
 Placophora 103
 Placozoa 62
 planarier 72
Planctosphaera 75
 Planipennia 124
 planktonisk: som del av plankton, dvs. mer eller mindre passivt drivende i overflatevann
 plantesugere 121
 planteveps 124
 planula 67
 plateskjelett 110
 "Plat(y)helminthes" 65, 71, 95, 155
 Plecoptera 121
 pleiotrop 11
 plesiomorfi 46, 47–9, 51f, 58, 60, 62f, 65–9, 72, 74f, 77–80, 82, 85f, 89, 91, 93, 98–104, 106f, 110, 113, 115f, 119, 123f, 132, 152, 156f, 164, 167, 175
 plesion 170, 171
 plesiopor 108
 pleuritt 114
 Pleurodira 93
 pleurovisceralnerve 100, 103
Pliotrema 83

plommesekk 88
 pluteus 80
 Pogonophora 109
 poliske blærer 74, 79
 "Polychaeta" 107
 Polycladida 72
 polyfenisme 19
 polyfyletisk **33**, 34, 42, 47, 63,
 65, 71, 87, 96f, 107, 110,
 122f, 155, 183
 polymorfisme 19, 68, 70, 77
 "Polyneoptera" 120
Polyodon 85
 Polyphaga 122
 Polyplacophora 100, 103
 polyploidi 26, 44, 89, 105
Polypodium 68
 polypp 19f, 67
 polyppdyr 67
 Polypteridae 86
 Polystylifera 99
 Polysyringia 106
 polytomi **28**, 53, 59, 120, 137
 Popper, K.R. 179–82, 184, ⁵⁰⁴⁻⁵¹⁵
 Porifera 61, 63, 127
 portvene 75f
Potamodrilus 107
 preadapsjon 133
 predasjon 105, 111, **130**, 131,
 135
 premandibularbue 76
 pretarsus 118
 Priapulida 98
 Primates 92
 primær kroppshule 65, 110
Pristiophorus 83
 proboscis 98f, 108, 113
 Procaviidae 92
 proglottider 72
 "Progoneata" 114
 prosencephalon 76
 prosoma 69, 112
 prosopor 108
 prostomium 101, 110
 Protacanthopterygii 86
 "Protarthropoda" 110
 prothorax 114, 119, 122, 126
 prothoraxkjertel 114
 "Protobranchia" 106
 protoel 69, 73
 protonefridium 65, 97
Protopterus 87
 "Protostomia" 65, 70
 Prototheria 91
 prototroch 99
 Protura 121
Psephurus 85
Pseudobranchius 89
 "Pseudocoelomata" 65
 Pseudoscorpiones 116
 Psittacidae 94
 Psocodea 120

"Psocoptera" 121
 Psyllina 121
 Pteriomorpha 106
 Pterobranchia 73
 Pterygota 115, 119, 161
 Pulmonata 105
 "Pulvinifera" 101
 punctuated equilibrium **14**, 25,
 40
 pungdyr 91
 punggrevlinger 92
 pungharer 92
 pungmaursluker 92
 pungmuldvarp 92
 pungrotter 92
 pungulv 92
 puppe 120
 Pycnogonida 113
 pygidium 101
 Pygopodidae 95
 pylorusdivertikkel 78
Pyrosoma 77
 pælemakk 106
 pølseormer 101

R

rabditt 71
 "Radialia" 65f, 68
 radiasjon **27**, 36, 144
 "Radiata" 62, 150
 radius 89
 radula 100, 105
 Rajiformes 83
 rang **34**, 35, 46f, 61, 127, 159f,
 182
 rankeføttinger 115
 Raphidioptera 124
 ravn 178, 180
 "Regularia" 80
 rekke 153, 159, 161
 rekombinasjon 8, 21
 remigium 120
 replikator 9, 12, 13
 reproduksjon 21
 "Reptilia" 33, 88, 93, 156, 171
 resent **168**, 169–72, 174f, 177
 respirasjon: ånding, "åndedrett"
 retinulacelle 111, 115
 rett, den sterkeste 183
 rettvinger 121
 reversering 46
 Rhabdithophora 71
 rhabdom 111
Rhabdopleura 75
 Rhacopoda 104
 Rheidae 94
Rhinatrema 90
 Rhizocephalia 115
 Rhizostomeae 68
 Rhombozoa 61, 63
 Rhopaliophora 68
 "Rhynchobdellida" 108

rhynchocoel 98
 Rhynchocoela 98
Rhyniella 176
 ribbein 82, 88, 93
 ribbemaneter 62, 66
 Ridley, M. 7, 17, 157, ⁵⁴⁰⁻⁵⁴⁵
 rike 159
 riksefugler 94
 ringart 20, **22**
 ringbærer 96
 ringmaneter 68
 ringvirvel 87
Rissa 163
 Rodentia 92
 rokker 83
 ropalium 68
 rostrum 82
 "Rotatoria" 96
 rotkreps 115, 131
 rovpungdyr 92
 rudiment **52**, 102
 Ruminantia 92
 rundmunner 77, 155, 159
 rundormer 97, 101, 111, 131,
 155
 rur 19, 115
 ryggmarg 75, 85
 ryggstreng 74f, 77
 ryggstrengdyr 39, 69, 75, 131
 "rykk og napp"-evolusjon 14
 røde-dronning-hypotese 149,
 183

S

sacculus 110
 saghaier 83
 saksedyr 121
 salamandere 89
 Salamandroidea 89
 Salientia 89
Salinella 63
 Salmoniformes 85f
 Salmonoidei 85
 salper 77
 Salpida 77
 saltasjon **13**, 35, 42
 saltasjonisme 13
 samevolusjon 140
 samfunnsøkologi 129, 146
 samling 165
 saprofagi 114, **130**
 Sarcopterygii 84, 87
 "Sauria" 93
 "Saurischia" 171
 Sauropsida 93, 155f, 171, 173
 scala naturae 148
 Scalidophora 98
 Scandentia 92
 Scaphopoda 106
 "Sclerospongiae" 63
Scolemorphus 90
 scolex 72

Scorpiones 117
 Scyphozoa 68, 132
 sedis mutabilis, taxa **59**, 61, 92, 96, 98, 108, 119
 segment 81f, 85, 100f, 107–16, 122–4, 126
 Seison 96
 sekkdyr 77
 seksuell seleksjon **8**, 26
 sekundær kroppshule 65, 110
 sekundær mangel **46**, 51f, 64, 66
 sekundært kjeveledd 91, 170, 176
 sekundært tap **46**, 47, 52, 55, 64, 70, 74, 89, 100, 107, 110, 134
 Selachii 83
 seleksjon av **11**, 41
 seleksjon for **11**, 12, 41
 seleksjonsnivå 12, **13**
 Semaestomeae 68
 sensorisk: nerve som formidler impulser fra et sanseorgan til hjernen
 sensu **60**, 61, 64, 66, 69–72, 75f, 81, 83–5, 87, 93f, 97, 99, 110, 114, 118
 septedesmosom 61
 Septibranchia 106
 septum: skillevegg
 serosa 92
 Serpentes 95
 sesongdimorfisme 19
 sessil: fastsittende
 sex 17, 20, **21**, 23
 Sialidae 124
 sibling species 18*, 25*
 Siboglinidae 109
 sidelineorgan 76, 82
 sideøye 112, 115
 sikader 121
 sildefisker 86
 "Silicea" 64
 Siluriformes 86
 sinus venosus 75
 Siphonaptera 127
 Siphonophora 68
 siphunculus 105
 Sipuncul(id)a 100f
 Sirenidae 89
 sirisser 121
 sirkelslutning 10, 45, 133, 148, **179**, 180
 sirkulasjonssystem 69, 75, 99, 101, 110; → blodkarsystem
 sister species 25*
 sjimpanse 161
 sjøanemoner 67
 sjøfjær 67
 sjøkyr 92
 sjøliljer 74
 sjøpinnsvin 74, 78, 80f, 145

sjøpunger 77, 131
 sjøpølser 80
 sjøstjerner 67, 74, 78, 130
 sjøtenner 106
 sjøtrær 67
 sjøtusenfryd 78
 skalider 98
 skallus 103
 skater 83
 skilpadder 46, 88, 93, 156, 171
 skinnebein 89, 93, 176
 skivemaneter 68
 skjeggbærere 69, 109
 skjellkrypdyr 95, 156, 171
 skjermflygere 45, 92
 skjoldbruskkjertel 75
 skjoldkreps 115
 skjoldlus 121
 skleroblast 63
 skolopendere 51, 114
 skorpioner 115, 118
 skorpionfluer 127
 slanger 39, 67, 95
 slangestjerner 74, 78, 80
 slekt 159–61, 163, 167
 slektskap 3, 6, 28, 30, 43, 45–7, 69, 74, 97, 108, 113, 115f, 133, 135, 155–7, 166, 168
 slimormer 98
 slimåler 77, 81
 småmaneter 68, 132
 snabeligler 108
 snabelormer 75, 101
 sneglehus (øret) 91
 snegler 38, 104, 130
 snorormer 98
 snyltefluer 130
 snylteveps 130
 snønebbfluer 127
 Solenogastres 100, 102
 Solifugae 116
 somatocoel 73, 79
 somitt 75
 sommerfugler 44, 125
 sosialdarwinisme 183, **184**
 sosiobiologi: læren om sosial atferd
 spadestører 85
 sparsommelighet **54**, 55–8, 69
 species 16, 23, 159
 spesiasjon **24**, 142, 144
 sphaeridium 80
Sphenodon 95
 spiculum (flertall spiculi): (skjelett)nåler
 spinnfotinger 121
 "Spiralia" 65, 69
 spiralkvartettcellefuring 70
 splanchnocoel 75
 spolebein 89
 spretthaler 49f, 52f, 121, 132, 176

springpadder 89
 spurvefugler 35, 94, 137f, 161
 spøkelsesinsekter 121
 Squalea 83
 Squaliformes 83
 Squamata 95
Squatina 83
 stabiliserende seleksjon 23, 38
 stamart **24**, 25f, 28–30, 32–6, 38–40, 42, 44f, 47f, 51f, 54, 60, 65, 67, 75, 77, 79, 82, 93, 99, 102f, 105, 107f, 113, 133, 135, 137–9, 144, 147, 152, 156f, 168–70, 172, 174f, 181
 stamtre 1, 3f, 6, 17, 28, 30, 33–6, 43, 47f, 56–9, 129, 132–7, 139, 143, 146f, 149, 157f, 163, 168, 170, **172**
 stapes 87, 91
 stasis **13**, 14f, 25, 40
 statocyste 66
 Stauromedusae 68
 steinfluer 121
 steinkanal 73
 steinkoraller 67
 steinskolopendere 114
 stemmespalte 87
 sterkestes rett, den 183
 sternitt 114, 122
 stigbøyle 87, 91
 stilkveps 124
 stjernekoraller 67
 stokastisk **35**, 36, 39, 143, 145
 stomokord 74
 storkreps 115
 stormaneter 68
 stratigrafi 176
 stratum 176
 Strepsiptera 122, 124
 streptonevri 105
 strobilasjon 20, 68
 strupehode 87
 Struthioniformes 94
 strutsefugler 94
 strålefinnede fisker 84
 styli 115, 119
 Stylopidia 124
 størfisker 84f
 støvlus 121
 subintestinalvene 75
 suboesophagealganglion 112, 116
 subordinert 34
 subradularorgan 103, 106
 sugere 121
 Suidae 92
 superfiell furing: meroblastisk furing på overflaten til hele egget, mens plommen i eggets sentrum ikke omfattes av furingen
 superordinert 34

superparasittisme 130
 svamper 59, 63, 100
 svelgigler 108
 svepeskorpioner 118
 svettekjertel 91
 svinedyr 92
 svingkølle 124
 svømmeblære 82, 84, 86, 90, 134
Symbion 96
 symmetri (stamtre) 127, 143
 sympatrisk 26, 32, 144
 Symphyla 114
 "Symphyta" 124
 symplesiomorfi 46, 47, 62, 68, 74f, 82, 106, 156
 synapomorfi 46, 47f, 50f, 53, 58, 63, 67, 72, 74, 77f, 82, 89, 96f, 99, 101–4, 107, 110, 113f, 121, 124–6, 130, 152, 156–8, 172, 176
 synapse: forbindelse mellom to nerveceller som overfører impulser; 62, 75
 "Synapsida" 170
 syncytium: "flerkjernet" lag uten cellemembraner, dannet ved sammensmelting av celler
 Syndermata 96
 synonymi 164, 165
 systematikk 3f, 145, 153, 154–9, 161f, 164, 166–8, 181
 systemmutasjon 35, 39
 søskenart 18
 søsterart 18*, 25, 27, 34, 46, 58, 86f, 89, 91, 111, 113, 116f, 121, 125, 141, 143, 147, 156, 161
 søstertaxon 34, 46, 48, 51, 54, 58, 60, 63, 66, 68, 76, 86, 115, 128, 132, 137f, 143, 151
 søylebein 87

T

Tachyglossidae 91
Taenia 131
 taglormer 97
 tagmata 111, 114
 taksonomi 3, 18, 153, 158, 159
 tanglopper 115, 131
 tannskifte 91
 tapir 1f
Tardigrada 33, 111, 132, 161
 tarponer 86
 tarsus 118f, 123
 taustige-nervesystem 101
 tautologi 179, 180
 taxon 33, 34–6, 38–42, 44–69, 71f, 74f, 77f, 82–4, 86, 89, 93–8, 100f, 104f, 107, 109–11, 114–6, 119–21, 123–8,

130–3, 137, 139f, 142–6, 149–52, 154–65, 167–77, 181f
 teger 121
 telencephalon 76, 91, 93
 teleologisk 148
 teleonomisk 148
 Teleostei 84
 telmatoblast 63
 telotrof 123
 telson 101, 114
 "Tentaculata" 66, 69
 "Tentaculifera" 66
 teori 7, 14, 57, 148, 154, 157, 179
 tergitt 114, 122
 terminalcelle 65, 71, 96
 terminus post quem non 175
 termitter 91, 121
 terrestrisk: på land, landlevende
 tertiær kroppshule 110
 Tesserzoa 67
 test 20, 135f, 140, 142f, 176, 178, 179
 "Testaria" 103
 Testudines 93
 Tetrabranchiata 106
 Tetrapoda 39, 46f, 83f, 87, 133, 164
 "Thaliacea" 77
 Theria 92, 173
Thermozodium 111
 Thoracica 115
 thorax 114
Thylacinus 92
 thyreoidea 75
 Thysanoptera 120
 "Thysanura" 119
 tibia 89, 93, 119, 123, 125, 176
 Tiedemann-blære 78
 tifotkreps 106, 115
 tilpasning 8, 9, 10f, 14, 19, 26, 41, 45, 51, 85, 90, 111, 131, 148, 175
 tilpassethet 8, 9, 12, 32, 149, 181, 184
 Tinamidae 94
 tohaler 49–53, 115, 121
Tomistoma 94
 tornaria 73, 75
 torsjon 104
 tovinger 122, 127
 trachea 87
 Trachymedusae 68
 traké 111, 113f, 116, 118, 120, 133
 trakégjelle 119
 trakélunge 112, 115
 translokasjon 114
 trend 13, 40, 41, 56f, 148f, 177
 trespissmus 92
Trichechus 92

Tricholepidion 121
Trichoplax 61f, 143
 Trichoptera 126
 Tricladida 72
 trilobitter 168f, 177
 trimeri 68
 Triploblastica 64
 trips 120
 trochanter 119
 trochophora 99, 101
 "Trochozoa" 71, 99
 troll 47
 trommebein 91
 trommehinne 87, 89
 truncus arteriosus 75
 tuatara 95
 tungeormer 110, 115, 131, 133
 Tunicata 77
 Tupaiidae 92
 "Turbellaria" 71
 tusenbein 33, 49, 51, 110, 113f, 133
 tusenbeinkreps 115
 tvillingart 18, 25*
 Tylopoda 92
 tympanicum 91
 tympanum 87
 type 166
 Tömösváry-organ 113

U

uavhengighet, statistisk 135, 138
 ulna 89
 Umbridae 85
 underart 163
 underordnet 34, 156
 "Uniramia" 33, 110, 113
Uraeotyphlus 90
Urostoma 72
 urbløtdyr 104, 106
 urfuglen 172
 urinsekter 119
 urmunn 65
 Urochordata 77
 Urodela 87, 89
 Uropygi 116, 118
 urostyl 89
 utgruppe-sammenligning 48, 57
 utryddelse 32, 145
 utvikling 6
 utviklingslære 6

V

valseedderkopper 116
Vampyroteuthis 106
 vannlopper 115
 vannus 120
 vannymfer 120
 variabilitet 7
 varmblodighet 44, 47, 90
 veliger 103
 venesekk 75

Venn-diagram 50, 61
 ventral: på buksiden
 ventralaorta 75
 ventrikkel 77, 89, 100, 104
 "Vermes" 155
 Vertebrata 33, 75f, 81
 vesikkel: liten væskefylt blære i
 en celle, omgitt av en enkel
 membran
 Vestimentifera 109
 Vetigastropoda 105
 vevkjerringer 115
 viftevinger 124, 131
 vinkelsalamandere 89
 virvelbue 81f, 85
 virveldyr 11, 33f, 38–40, 42, 44–
 6, 56, 72, 75f, 82–4, 87, 115,
 118, 131–3, 150, 155, 159
 virvelløse dyr 150
 virvlere 123
 visceral-skjelett 76

Visceroconcha 104
 vitenskap 20, 153, 157f, 160,
 171, **178**, 179
 vivipari 92
 vom-bater 92
 von Baers lov 52
 vortebitere 121
 våpenkappløp, evolusjonært
 21, 141
 vårfluer 126

W _____
 Weismannisme 7, 9, 40

X _____
 Xiphosura 112
 Xyloplax 78, 164

Y _____
 Y-organ 114
 yngelpleie 44, 90f, 94, 100, 114

Z _____
 Zaglossus 91
 Zeugloptera 126
 zoofagi 130
 Zoraptera 121
 "Zygentoma" 119, 121, 161
 "Zygoptera" 120
 zygote: den befruktede eggcellen,
 diploid sammensmeltnings-
 produkt av to gameter

Ø _____
 øgler 95, 156, 169
 økologi 44
 øreknokler 45, 52, 91, 175
 øretrompet 87
 øyestikkere 119

Å _____
 ålefisker 86
 årevinger 124